

vidi i druga strana: pojedinci i organizacije koji su stvarno poduzimali što su i koliko su mogli, da se patnje barem ublaže. Fra Gabrine riječi ilustrira i dvanaest fotografija iz onog vremena. Jurišić s pravom žali, što fra Gabro u *Dnevnik* nije unio mnogo više potanjih podataka koji bi nama danas i te kako bili zanimljivi i važni, ali i ovo što nam je ostavio rječitije govori i kao povijesni izvor i kao poziv protiv svakog rata, koji ne može biti nego bratoubilački, a uvijek je i neizbježni uzrok beskrajnog mora ljudske patnje i stradanja.

KORAK NAPRIJED NA PUTU MIRA

Međunarodni forum za mir i sigurnost u Evropi

Mladen Karadole

U Forumu je što je održan u Belgiji, u Bruxellesu i Houthalenu, 28. II. — 3. III. 1985, sudjelovalo 175 predstavnika 27 evropskih zemalja koje su potpisale zaključnu izjavu Konferencije u Helsinkiju 1975. g.

Organizacioni odbor u Belgiji oslonio se u toj državi na podršku predsjednika političkih staranaka, dvaju sindikata: kršćanskoga i socijalističkoga, rektora 6 sveučilišta, dviju grupa pokreta za mir, dvaju biskupa-delegata Biskupske konferencije Belgije pri Pax Christi itd. Očekivalo se da će taj neslužbeni susret biti zanimljiv i da će imati veliki odjek.

Bili su brojni predstavnici socijalističkoga bloka Istočne Evrope, posebno SSSR-a, npr. S. Calaeiev, predsjednik Centralnog vijeća sovjetskih sindikata, metropolit Juvenal iz Moskve, W. Gornicki, savjetnik predsjednika poljske vlade generala Jaruzelskoga itd. Zapadnoevropske zemlje Atalntskog pakta, izuzevši Belgiju, nisu se baš dosta odazvale. Bilo je nešto i iz nesvrstanih evropskih država.

Već taj mozaik po boji raznovrstan i po svom sadržaju blokovski protivan ukazao je da će susret biti ne baš lagan, ne bez okršaja. Istina, nije bilo velikih dvoboja, jer je brojčano Istok bio prevladao, spremivši dobro svoju ulogu, a belgijski organizatori su bili ili skloni njegovu stavu ili veoma uljudni u pacifističkom raspoloženju. Uvidjelo se da bi nesvrstane zemlje i mogle i trebale izvršiti službu posrednika u odnosu Istok—Zapad. Iz Jugoslavije su bila trojica: Sava Kriskapa (Beograd), Đorđe Kočetkov (Sarajevo) i prof. dr. Radovan Vukadinović (Zagreb). Biskupska konferencija Jugoslavije poslala je svoga predstavnika.¹ Većinom su se Biskupske konferencije Evrope suzdržale i crkveni zastupnici nisu bili brojni.

Major W. Gornicki očevidno je prigovorio kada je rekao: »Mi smo tu, a gdje je druga strana?« Druga strana se podosta ustegla. Valjda je bio i jedan od razloga, što je Belgija doskora, u ožujku, trebala konačno odlučiti da se postave 16 raketa pershing II u Florennesu, a osjetilo se da će se Forum vjerojatno usprotiviti tom postavljanju. I k tome je pacifizam postao sredstvo opozicije u belgijskoj predizbornoj borbi.

Forum je svečano otvorio na Sveučilištu u Bruxellesu — U.L.B. — njegov prorektor A. Jaumotte 28. II. Zatim se rad nastavio u Houthalenu, u pokrajini Limburg.

¹ Prof. dr. Mladen Karadole bio je predstavnik BKJ.

Dijalog se kretao u komisijama (4):

1. Kontrola naoružanja, nuklearno i konvencionalno razoružanje,
2. Proširene mjere povjerenja, političke i vojne.
3. Denuklearizirane zone u Evropi.
4. Ekonomska suradnja između Istočne i Zapadne Evrope kao čimbenik popuštanja zategnutosti i porasta povjerenja.

Na kraju, taj se rad završio plenarnom sjednicom Foruma, Sififov posao?

Ne bi se reklo da je taj Forum bio uzaludan, bez uspjeha. Osobni razgovori, rad u komisijama i plenumu svjedoče o spremnosti da se pronađu rješenja u prilog mira u Evropi i Svijetu.

Forum je nastojao otkriti neka sredstva koja bi pomogla izići iz paklene trke naoružanja i sve jačega međusobnog nuklearnog zastrašivanja što se već proteglo na izvanatmosferske prostore i prijeti Evropi.

Izražena je velika nada da će sadašnje Konferencije: u Stockholmu o mjerama povjerenja i sigurnosti i o razoružanju u Evropi, u Beču o smanjenju oružja i vojske u Srednjoj Evropi, u Ženevi u okviru Ujedinjenih Naroda o razoružanju — donijeti stvarne rezultate. Osobito je naglašeno da bi pregovori između USA i SSSR-a u Ženevi (12. III.) trebali ispuniti zajedničku izjavu Schultza i Gromyka (9. I.) i otvorili svjetlo razdoblja mira i suradnje. Svijet ima pravo na mir! Evropa osobito!

Svi su pozvani da rade za mir, ne samo političari, već i učenjaci, sindikati, Crkve — svi zajedno za mir i budućnost čovjeka na našoj planeti.

Perspektiva mira

Općenito se misli da današnja trka u naoružanju nije zbog sigurnosti i nije vojno opravdana. I Istok i Zapad previše su naoružani. Kao da postoji neka »nutarnja dinamika« naoružavanja; trebalo bi proučiti njezine uzroke i preokrenuti je. Nužno je poduzeti hitne i energične mjere, službeno i putem javnog mišljenja, da bi se promijenilo ovo opasno stanje i zamijenilo međunarodnim odnosima u Evropi u perspektivi popuštanja zategnutosti i miroljubive suradnje.

Da bi se uspostavilo povjerenje, treba nastaviti s dijalogom što vodi od Helsinkija preko Beograda i Madrida do Stockholma. Treba se poslužiti raznim sredstvima na putu k miru.

Više je predstavnika predložilo *političke* mjere. Bitno bi bilo da se sve države koje posjeduju nuklearno oružje obvežu da neće prve upotrijebiti nuklearno oružje. Time bi politička klima u Evropi postala mnogo bolja i utjecala bi na smanjenje naoružanja. Tako bi trebalo što prije zaustaviti sve pokuse s nuklearnim oružjem i »zamrznuti« ga.

Već je vrijeme da načelo neupotrebe sile o kojemu govori Povelja Ujedinjenih Naroda i zaključna Izjava u Helsinkiju bude obavezno i postane zakonom međunarodnih odnosa u Evropi. Izjava u Helsinkiju je putokaz k miru, ali je treba primijeniti u cjelini i kada je riječ o pravima čovjeka. Treba u tu Izjavu unijeti i pravo čovjeka i naroda na MIR.

Tehničke mjere bi bile, npr., ograničenje u Evropi vojnih vježba na manje razmjere, bilateralno smanjenje vojnih snaga na Istoku i Zapadu, ponovno vijećanje mediteranskih zemalja u okviru sporazuma u Helsinkiju itd. Više je sudionika naglasilo ulogu neutralnih i nesvrstanih država. Predloženo je da se

osnuje Institut koji bi ovisio o tim zemljama a ispitivao bi vijesti s vojnoga područja, provjerio bi stanje ravnoteže snaga, kako na Istoku tako na Zapadu, te bi godišnje objavio dokument o toj ravnoteži.

Pojačanje *ekonomske* razmjene Evropske ekonomske zajednice članicama COMECON-a bilo bi dobro sredstvo za mir. Isto tako suradnja Istoka i Zapada u korist trećega svijeta: jedna zemlja na Istoku s jednom na Zapadu djelovale bi zajedno u razvitku jedne zemlje u trećem svijetu nerazvijenih zemalja.

Mnogo je predstavnika raspravljalo o promjeni mentaliteta u Evropi, o *psihološkim i odgojnim mjerama*. Potrebno je tražiti zajednički interes i zajedničku sigurnost prihvaćajući radije rizik povjerenja nego rizik rata. Treba zaista odgojiti javno mišljenje za mir, stvoriti kulturu mira. Hitno je da bude novi mozak, da bude novo srce u ovoj nuklearnoj dobi koji će, poštujući čovjeka i narode, promicati suradnju u svemu za dobro i razvitak svih.

Predložio sam da se godišnje organizira seminar za političare, vojne stručnjake itd. s Istoka i Zapada, da na njemu sudjeluju i svećenici. Slično bi po školama bio potreban program za mir. Do sada su se, rekao sam, dizali spomenici ratnicima, a od sada treba podizati spomenike mira.

Velika utopija

Međunarodni forum za mir i sigurnost u Evropi bio je susret gdje se čulo mnogo lijepih fraza, a još više se i nije čulo, jer su razlike bile osjetljive, često blokovske.

Nije li onda utopija raditi za mir u Evropi i Svijetu? Ne, ne može to biti utopija; to je ideal težak i mučan, ali ideal moguć. Nije iluzija.

Rad za mir zahtijeva i realizam i idealizam da se ispiše nova i zdrava stranica našega života usprkos svim negativnim pojavama raznovrsnih egoizama.

MOLITVA ZA MIR

Angelo Fernandes

O Gospodine, Bože naš svih, od Tebe dolaze sve misli, istine i mira. Blagoslivljamo te, hvalimo te. Zahvaljujemo ti za sve želje, napore i uspjehe koje potiče Tvoj Duh mira da bi napokon zamijenio mržnju ljubavlju, nepovjerenje razumijevanjem i ravnodušnost međusobnom povezanošću.

Nastavi upaljavati u srcima svih ljudi pravu ljubav prema miru i upravljaj svojom mudrošću sve one što vode različite države u svijetu.

Otvori sve više naše duše i naša srca istinskim zahtjevima ljubavi prema našoj braći i sestrama da tako budu nuklearna oružja zakonski za-